

- 1** Archiopactwo cystersów w Jędrzejowie było pierwszym klasztorem cystersów na ziemiach polskich. W 1114 roku przybył tu z opactwa Morimond, konwent cystersów, który w roku 1140 założył klasztor nazwany Morimondus Minor (Morimond Mniejszy).
- 2** Muzeum Przypkowskich prezentuje zbiory zegarów słonecznych niemal wszystkich typów, produkowanych pomiędzy XVI a XIX wiekiem.
- 3** Świętokrzyska Kolejka Dojazdowa „Ciuchcia Ekspres Ponidzie” oferuje podróż w stylu retro, wśród ponidziańskich krajobrazów, na trasie Jędrzejów – Umianówice – Pińczów.
- 4** Najpiękniejsze kościoły na Szlaku Architektury Drewnianej w: Mnichowie, Rembieszyczach, Chomentowie, Rakoszynie i Obiechowie.
- 5** Dwór Mikołaja Reja w Nagłowicach - to muzeum biograficzne pisarza przedstawiające związki Reja z Nagłowicami i znaczenie jego twórczości dla piśmiennictwa i kultury polskiej.

Tekst: LGD Ziemia Jędrzejowska „Gryf”
Korekta: Małgorzata Zaporoska
Autor opracowania: Anna Drzewiecka
Projekt i opracowanie graficzne: Rafał Horsztyński
Rysunki: Ola Makowska
Skład i druk: Remi-B, Bielsko-Biala, www.remi-b.eu

Autor opracowania nie ponosi odpowiedzialności za aktualność informacji przyjętych za podstawę do jego stworzenia. Opracowania dokonano na podstawie materiałów otrzymanych od LGD Ziemia Jędrzejowska „Gryf”.

Projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach III Schematu Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

• Lokalna Grupa Działania Ziemia Jędrzejowska „Gryf”

Tereny LGD „Gryf” są jednym z najstarszych ośrodków osadniczych w Małopolsce, sięgającym kilku tysięcy lat wstecz. W okolicach Sobkowa zlokalizowano wiele stanowisk archeologicznych, zwłaszcza z okresu kultury łużyckiej, natomiast znaleziska archeologiczne z okolic Nagłowic świadczą o docieraniu tu wpływów rzymskich. Na terenie powiatu jędrzejowskiego występują różne formy ochrony przyrody - od rezerwatów po obszary chronionego krajobrazu, parki krajobrazowe oraz obszary leśne objęte ochroną w ramach programu Natura 2000.

Ziemia Jędrzejowska ma piękną i bogatą tradycję, ściśle związaną z historią Polski. Z ziemią tą łączą się nierozdzielnie tak znamienite postaci historyczne, jak: Wincenty Kadłubek, Mikołaj Rej, Jan Chryzostom Pasek, Stanisław Konarski, Tadeusz Kościuszko, Stanisław Ludwik de Laveaux i wielu, wielu innych. Teren ten szczyty się także wieloma pamiątkami kultury materialnej - dużo tu zabytkowych świątyń, miejsc pamięci narodowej, pozostałości dawnych dworów i parków szlacheckich. Niewątpliwą atrakcją turystyczną w sezonie letnim jest również przejazd zabytkową Kolejką wąskotorową „Express Ponidzie” oraz spływy kajakowe.

• „Dlaczego powstał”... czyli główne cele naszego LGD

Powstał po to, by działać na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, a co za tym idzie promować obszary wiejskie w aspekcie turystyki i agroturystyki. Pomagamy mieszkańcom tej ziemi w pozyskiwaniu środków finansowych z UE, doradzamy w jaki sposób wykorzystać środki pomocowe. Prowadzimy działalność szkoleniową i wydawniczą

• Informacje praktyczne

Gminny punkt informacji turystycznej w Nagłowicach
ul. Kacpra Walewskiego 7
28-362 Nagłowice
tel./fax 041 381 45 70, 041 381 49 20
e-mail: dworekreja@wp.pl

Szkolne schronisko młodzieżowe w Nagłowicach
tel. 041 381 43 82

Muzea - zabytki
Klasztor i opactwo ojców cystersów
ul. Klasztorna
28-300 Jędrzejów
tel. 041 381 46 96

Muzeum - dworek Mikołaja Reja
ul. Kacpra Walewskiego 7
28-362 Nagłowice
tel./fax 041 381 45 70, 041 381 49 20
e-mail: dworekreja@wp.pl

Muzeum im. Przypkowskich w Jędrzejowie
pl. Kościuszki 7/8
28-300 Jędrzejów
tel./fax 0 41 386 24 45, 386 11 56
e-mail: muzeum@jedrzejow.pl
www.muzeum.jedrzejow.pl

Świętokrzyska kolej dojazdowa „CIUCHCIA EXPRES PONIDZIE”
ul. Dojazd 1, 28-300 Jędrzejów
tel./fax 041 386 22 55
kom. 605 78 56 35, 603 38 83 11
e-mail: edward.choroszynski@poczta.onet.pl
www.expres-ponidzie.k-ow.net

Zamek rycerski w Sobkowie (Fortalicja sobkowska)
ul. Sobka 15, 28-300 Sobków
tel./fax 041 387 11 36, 509 301 601, 509301101
e-mail: info@zameksobkow.pl
www.zameksobkow.pl

WOJEWÓDZTWO
ŚWIĘTOKRZYSKIE

Muzeum zegarów w Jędrzejowie

Dworek Mikołaja Reja w Nagłowicach

LOKALNA GRUPA
DZIAŁANIA

ZIEMIA
JĘDRZEJOWSKA „GRYF”

IMIELNO • JĘDRZEJÓW • MAŁOGOSZCZ • NAGŁOWICE • OKSA •
SĘDZISZÓW • SŁUPIA • SOBKÓW • WODZISŁAW

Archidiecezja cystersów w Jędrzejowie

• Nasze atrakcje

Jędrzejów

Archiopactwo cystersów w Jędrzejowie

Na początku XII wieku w Brzeźnicy (dziś tereny Jędrzejowa) został wzniesiony przez Jaksów-Gryfitów rodowy kościół św. Wojciecha wraz z rezydencją. Przypuszczalnie rezydencja i kościół mogły być siedzibą kanonika krakowskiego Janika Jaksy-Gryfity, który wraz ze swym bratem Klemensem z Klimontowa, palatynem krakowskim, ufundował pierwszy klasztor

cystersów na ziemiach polskich. W 1114 roku przybył tu z opactwa Morimond konwent cystersów, który w roku 1140 założył klasztor stanowiący 21. filię Morimundu. Otrzymał on nazwę Morimundus Minor (Morimond Mniejszy). W ciągu wieków opactwo nękanie było najazdami i pożarami, które wpłynęły na wygląd całego zespołu klasztoru. Opactwo cystersów dziś składa się z kościoła pw. NMP i św. Wojciecha oraz z przebudowanych budynków klasztoru. W części środkowej klasztoru zachowała się półkolistą kamienna wieża (fragment dawnej fasady) pochodząca jeszcze z pierwszej przedcysterskiej świątyni (przed 1118 rokiem). Jest to jeden z najstarszych zabytków architektury romańskiej w Polsce. Obok wieży znajduje się prosty portal i niewielkie okno, pochodzące już z początku XIII wieku. Opactwo jest znane ze wspaniałych organów o niepowtarzalnym brzmieniu. Pochodzą one z pierwszej połowy XVIII wieku. Zachowały się w swej oryginalnej postaci, poddawane tylko okresowym konserwacjom. Co roku organizowany jest tutaj Międzynarodowy festiwal muzyki organowej z udziałem artystów światowej sławy. Opactwo jędrzejowskie zostało włączone przez Radę Kultury Europy do Europejskiego szlaku cystersów.

Muzeum Przypkowskich - ekspozycja prezentuje zabytkowe wnętrza (mieszkanie rodziny Przypkowskich) oraz zegary słoneczne (niemal wszystkich typów, produkowane między XVI a XIX wiekiem, np.: norymberskie, augsburskie, Dieppe, paryskie, równikowe,

wysokościowe) i mechaniczne, a także zbiory dawnej gastronomii i farmacji w zabytkowych piwnicach.

SZLAK ARCHITEKTURY DREWNIANEJ

Chomentów

Kościół parafialny pw. św. Marii Magdaleny - drewniany kościół wybudowany w XVIII wieku. Wnętrze głównego korpusu jest polichromowane. Nad belką tęczową, pośrodku - między postaciami Matki Boskiej i św. Jana Ewangelisty - zawieszony jest drewniany krucyfiks. W kościele zachowały się zabytkowe ołtarze z drewnianymi nastawami na murowanych mensach.

W głównym ołtarzu znajduje się późnogotycki obraz Najświętszej Marii Panny z Dzieciątkiem, w dwóch bocznych - barokowe wizerunki św. Józefa i św. Marii Magdaleny. Do zabytkowego wyposażenia należy także kamienna chrzcielnica barokowa i drewniana ambona.

Mnichów

Zespół kościoła parafialnego pw. św. Szczepana Diakona - jest jednym z najcenniejszych zabytków drewnianej sztuki sakralnej w Polsce. Świątynię wyróżnia ośmioboczna kopuła zakończona wieżyczką z cebulastym hełmem i dwie czworoboczne wieże zachodniej fasady. Ściany i sufit świątyni wykonano z drzewa modrzewiowego, a liczne rzeźby i dekoracje - z lipowego. W ołtarzu głównym umieszczony jest słynący z łask obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem, namalowany prawdopodobnie w XVII wieku na wzór Madonny z rzymskiej bazyliki Santa Maria Maggiore. Przed wejściem do prezbiterium zwraca uwagę oryginalna drewniana chrzcielnica zwieńczona głową Jana Chrzciciela. W bocznych ołtarzach można podziwiać obraz przedstawiający ukrzyżowanego Chrystusa i klęczącą Matkę Boską bolesną oraz obraz św. Józefa Kalasatego z 1771 roku. Zachwyca

Zegar w muzeum Przypkowskich w Jędrzejowie

Pawłowskiego. Kościół utrzymany jest w stylu gotyckim, na planie krzyża, z drewna modrzewiowego, sklepienie ma kształt odwróconej łodzi; pomiędzy nawą a prezbiterium jest tęczą oparta na przeciwnych filarach. Jedno ramię świątyni stanowi kaplica św. Stanisława (tu znajduje się chrzcielnica i ołtarz św. Izydora), zaś drugie skrzydło zajmuje zakrystia. Ołtarz główny - w stylu rokoka - wykonany jest z drewna lipowego. Znajduje się na nim obraz Matki Bożej Szkaplerznej z Dzieciątkiem Jezus ozdobiony suknią i koroną ze srebra. Nad dachem kościoła góruje dzwonnica, w której znajdują się dwa dzwony: gotycki z XV wieku z medalionem przedstawiającym Madonnię i drugi, pochodzący z 1625 roku, z przedstawieniami ukrzyżowania i zwiastowania.

Rakoszyń

Kościół pw. św. Stanisława bpa powstał w roku 1779 lub 1780. W 1827 roku do kościoła przeniesiono część wyposażenia z rozebranego kościółka w pobliskim Trzcińcu. We wnętrzu kościoła zachował się drewniany, barokowy ołtarz główny z obrazem Matki Boskiej Anielskiej z XVII wieku, gotycka kamienna chrzcielnica oraz barokowe rzeźby ołtarzowe św. Zakonników.

ZAMKI, DWORY I PAŁACE

Nagłowice

Dwór Mikołaja Reja w Nagłowicach - to muzeum biograficzne pisarza. W angielskim parku otaczającym dwór zachowały się sędziwe dęby, które według przekazów - posadził sam poeta. Muzeum przedstawia związki Reja z Nagłowicami i znaczenie jego twórczości dla piśmiennictwa i kultury polskiej. Wysoką wartość przedstawiają rękopisy: są to m.in. „Zeznanie podatkowe” i „List do sąsiada”. W dworku mieści się Punkt Informacji Turystycznej, istnieje też tu możliwość zarezerwowania noclegu. Rodzina Radziwiłłów - ostatni właściciele majątku - wzniosła tu obok piętrowy pałac połączony z dworem przy pomocy specjalnego łącznika. Obecnie w pałacu mieści się Dom Dziecka. Przetworzyły także inne zabytkowe obiekty tworzące

Drewniany kościół w Obiechowie

niegdyś zabudowania gospodarcze wybudowane przez Radziwiłłów: oficyna dworska, rządówka, czworak, stajnia, spichlerz, czy kuźnia.

Deszno

Zespół dworski w Desznie - wzniesiony w latach 1886-1890 przez Józefa Kozłowskiego. W 1895 roku jego gospodarzem i właścicielem został hrabia Stanisław Łoś, znany działacz społeczny i krzewiciel oświaty ludowej. Budynek otacza park dworski założony w XVIII wieku. Obecnie w budynku mieści się szkoła.

Ciekawostką jest, że w Desznie przyszedł na świat Wincenty Pstrowski - okrzyknięty pierwszym polskim przodownikiem pracy, na wzór radzieckiego Stachanowa. Postać ta stała się również bohaterem złośliwych wierszyków: „Wincenty Pstrowski, górnik ubogi, wyrobił normę, wyciągnął nogi”, czy też: „Jeśli chcesz iść na sąd boski, pracuj tak, jak Wicek Pstrowski”.

Sobków

Zespół fortalicyj - fortalicję zbudowano za sprawą Stanisława Sobka w latach 1560-70. Wewnątrz fortalicyj znajdują się ruiny klasycystycznego pałacu wzniesionego ok. 1770 roku

też drewniany chór, misternie rzeźbiona ambona i konfesjonały.

Rembieszce

Kościół drewniany pw. św. Piotra i Pawła - został zbudowany w 1438 roku przez ród Odrowążów. We wnętrzu znajdują się polichromie olejne na płótnie, w profilowanych ramach oraz zachowane trzy drewniane, barokowe ołtarze. W głównym znajduje się XVII-wieczny obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem i wizerunek św. Stanisława; po bokach zaś dwie rzeźby zakonnic z XVIII wieku.

Obiechów

Kościół pw. Nawiedzenia NMP został wybudowany w 1763 roku dzięki staraniom księdza Stanisława

Ołtarz w kościele w Obiechowie

warczych mieści się obecnie Zespół szkół rolniczych. Budynki zespołu dworskiego to: rządówka, kancelaria, dom zootechnika, stajnia i wozownia, obora, owczarnia, stodoła i spichlerz. Do naszych czasów zachowały się także oficyny dworu z galeriami: oficyna wschodnia (dawniej kuchnia) i oficyna zachodnia.

Ślupia

Zespół dworski zwany pałacem Byszewskich powstał w XVIII wieku. Na pocz. wieku XX został rozbudowany. Podczas II wojny światowej zorganizowano w nim tajne nauczanie. Ze względu na dużą liczbę maturzystów postanowiono utworzyć tu filię Tajnego UJ - jedyną w południowej Polsce. Pod koniec wojny w słupskim dworze przebywał krótko Wincenty Witos. Do dziś można podziwiać piec z porcelanowych kafli, kunsztownie wykute w metalu kręcone schody, czy kredensy murowane w ściany. Obecnie pałac jest siedzibą władz samorządowych gminy Ślupia. Do niedawna obok dworu stała ogromna, bardzo stara lipa (drzewo spłonęło po uderzeniu pioruna), pod którą - wedle legendy - Tadeusz Kościuszko odpoczywał przed bitwą pod Szczekocinami.

Sędziszów

Dwór wraz z parkiem pochodzi z XIX wieku i powstał na bazie dawnej dworskiej oficyny. Do naszych czasów zachowały się także pozostałości dworskiego ogrodzenia, spichlerz oraz czworak.

Drewniany kościół w Rębiszyczach

przez Szaniawskich. Fortalicję otaczał mur obronny z basztami, z których do dzisiejszych czasów przetrwały trzy, a w dolnych kondygnacjach zachowały się strzelnice. Dziś fortalicja została przystosowana do celów turystycznych. Są tu miejsca noclegowe w pokojach z łazienkami, skorzystać można z jazdy konnej, organizowane są tu także rajdy jeździeckie, przejażdżki łodzią i spływy kajakowe oraz pokazy walk rycerskich.

Krzelów

Dwór zbudowano w 1831 roku wykorzystując pozostałości dworu z XVIII wieku. W 1889 roku został przebudowany. Aktualnie jest orestaurowywany przez właściciela. W budynkach fol-

Zespół fortalicyj w Sobkowie

korspie łodzi wyrzeźbiona jest postać Chrystusa oraz apostołów: Jana i Jakuba. Piękna jest też rokokowa chrzcielnica z około 1780 roku. Jest to podłużna czasza oparta na czterech lwach. Na froncie widać kapłana, sprawującego obrzęd obrzezania. Ściany kościoła zdobia liczne tablice epitafijne członków rodu Wielowiejskich - właścicieli sąsiedniej Lubczy. Jeden z nich przywiózł z Lourdes relikwię - fragment skały, której dotykały stopy Matki Boskiej. Tablica z relikwią i certyfikatem prawdziwości znajduje się w bocznej nawie.

Imielno

Kościół pw. NMP i św. Mikołaja został zbudowany w 1-szej połowie XIII wieku. Powstał w kręgu oddziaływań architektury cysterskiej. Świątynia była przebudowywana w XVII wieku i wtedy to dobudowano dwie boczne kaplice. Do dziś możemy podziwiać romańskie ściany prezbiterium, a także, pochodzącą zapewne z XIII wieku, płaskorzeźbę ukrzyżowania Chrystusa przedstawionego wraz z narzędziami jego męki. To dzieło sztuki ludowej, dosyć zresztą prymitywnie wykonane, zostało wtórnie wmurowane w ścianę południowej kaplicy. Nie wiadomo, czy pierwotnie znajdowało się w tym kościele, czy też zostało przywiezione z innej miejscowości. Wewnątrz zachowało się kilka średniowiecznych detali architektonicznych, m.in. romańskie kolumnki na narożach prezbiterium, które pierwotnie podtrzymywały sklepienie. Na jednym z ciosów piaskowca zachował się również tajemniczy rysunek przecinających się kół o znacznych rozmiarach, o niewyjaśnionej do dziś funkcji.

Malogoszcz

Zespół kościoła parafialnego pw. Wniebowzięcia NMP powstał w latach 1591-1595. Świątynia utrzymana jest w późnorenansowym stylu. Znajduje się w niej krucyfiks - uważany za cudowny i relikwie św. Stanisława. Interesującymi elementami wystroju są też: chrzcielnica murowana z 1610 roku, obraz autorstwa Korczaka namalowany w 1822 roku i przedstawiający Matkę Bożą Różańcową, a także cenne malowidła na sklepieniu. Renesansowa, pochodząca z przełomu XVI i XVII wieku, plebania tego kościoła była siedzibą sztabu gen. Langiewicza.

Kościół fil. pw. św. Stanisława bpa - kościół cmentarny z okrągłą wieżą. Wzniesiony został w latach 1595-1599 na wzgórzu Babinek. Być może został zbudowany na starszym, romańskim zgrębie.

Węgleszyn

Zespół kościoła parafialnego pw. św. Andrzeja w Węgleszynie. Istniejący po dzień dzisiejszy kościół murowany zbudowany został w 1367 roku przez biskupa krakowskiego Floriana Mokrskiego w miejsce dotychczasowego - drewnianego. Kościół był restaurowany i przebudowywany na przełomie XVIII i XIX wieku. Świątynia z rokokowym wnętrzem jest budowlą jednonawową, z krótkim, prostokątnym prezbiterium. W ołtarzu głównym mieści się obraz Matki Bożej Szkaplerznej z ok. 1700 roku. W roku 1858 wzięli w nim ślub rodzice Stefana Żeromskiego.

Oksa

Zespół zboru kalwińskiego - drewniany zbor został wzniesiony jeszcze przez

Pałac w Stawach

ską świątynią z XIII wieku. Zbudowano ją z kamiennych ciosów, w których widać tzw. gmerki - znaki kamieniarskie oraz ślady po przejściu jeszcze z czasów pogańskich obrzędzie niecenienia ognia. Barokowa nawa została dobudowana w 1676 roku. W romańskich częściach zachowały się też charakterystyczne dla tego stylu okienka, a wewnątrz kościoła narożne kolumny z dekoracją roślinną. Godne uwagi są: renesansowa polichromia, późnobarokowy ołtarz z przemalowanym obrazem Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, dwa rokokowe ołtarze boczne, a w kaplicy - gotycki krucyfiks.

• Pakietowe atrakcje turystyczne. Pakiety jednodniowe

Wycieczka Świętokrzyską koleją dojazdową „Ciuchcia Ekspres” (w każdą niedzielę w okresie letnim). Wyjazd o godzinie 10.00. O godzinie 11.16 - przystanek w Umianowicach Pasażerowie zainteresowani odpoczynkiem przy grillu lub ognisku zostają w Umianowicach pozostali jadą do Pińczowa. O godzinie 12.05 ciuchcia wraca do Umianowic; o 14.20 wraca z Umianowic do Pińczowa i wyjeżdża o 14.35 z Pińczowa do Umianowic, gdzie ma 1,5 godziny postoju. Wraca do Jędrzejowa na godzinie 18.00.

• Propozycja weekendu na terenie działania LGD

Pałac Wielowiejskich w Lubczy

• wyżywienie: wybrana restauracja w Jędrzejowie.

Drugi dzień - niedziela

• zwiedzanie kościoła w Mnichowie, dworu szlacheckiego z parkiem w Starych Kotlicach, kościoła oraz ruin zamku w Mokrsku Dolnym, kościoła oraz zespołu fortalicyj w Sobkowie, spływ Nidą,

• wyżywienie: obiad w zamku w Sobkowie.

Cena całego pakietu dwudniowego od osoby wynosi 150 zł.

Podana powyżej propozycja to tylko jeden z wielu wariantów spędzenia tutaj czasu. Turysta zaopatrzony w dobrą mapę oraz tenże folder z łatwością skomponuje sobie program pobytu wedle własnych zainteresowań i potrzeb.

• Produkty lokalne

Gospodarstwa agroturystyczne zapewniają całodienne wyżywienie oparte na własnych produktach: miodzie, ekologicznych wędlinach, przetworach owocowych, warzywnych, mlecznych, grzybach i rybach. Bardzo smaczny jest również ekologiczny chleb z piekarni w Malogoszczy.

Mikołaja Reja. W 1570 roku syn pisarza - Andrzej, ufundował murowaną świątynię, którą siłą przejęli katolicy w 1678 roku. W latach 1762-1763 została ona dokładnie odremontowana. W XVIII wieku zbor został przejęty przez cystersów. Na jego miejscu założono kościół pw. św. Mikołaja, który zachował się do dzisiaj.

Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP w Mokrsku Dolnym - oprócz ruin zamku jest to jeden z najstarszych i najciekawszych kościołów w regionie. Jego prezbiterium stanowi pierwotna późnoromań-

ską świątynią z XIII wieku. Zbudowano ją z kamiennych ciosów, w których widać tzw. gmerki - znaki kamieniarskie oraz ślady po przejściu jeszcze z czasów pogańskich obrzędzie niecenienia ognia. Barokowa nawa została dobudowana w 1676 roku. W romańskich częściach zachowały się też charakterystyczne dla tego stylu okienka, a wewnątrz kościoła narożne kolumny z dekoracją roślinną. Godne uwagi są: renesansowa polichromia, późnobarokowy ołtarz z przemalowanym obrazem Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, dwa rokokowe ołtarze boczne, a w kaplicy - gotycki krucyfiks.

Pierwszy dzień - sobota

• zwiedzanie: klasztoru oo. cystersów, kościoła św. Trójcy, muzeum Przypkowskich, zespołu pałacowo-parkowego w Nagłowicach,

• zakwaterowanie w dworku Mikołaja Reja w Nagłowicach,

• w okresie wakacji istnieje możliwość uczestniczenia w Międzynarodowych koncertach muzyki organowej z udziałem wybitnych artystów z kraju i zagranicy, organizowanych w pięknych, zabytkowych wnętrzach klasztoru oo. cystersów w Jędrzejowie. Koncerty odbywają się w każdą sobotę godzinie 19.00,